

Fennovoima Oyn hakemus

Tarja Karlsson
Länt.Pitkäkatu 17 a 301,
20100 Turku

Työ- ja elinkeinoministeriö / kirjaamo,
PL 32, 00023 Valtioneuvosto

ASIA: TEM/11/08.04.01/2014

Fennovoima Oy:n hakemus valtioneuvoston 6.5.2010 periaatepäätöksen täydentämiseksi

1. Hakemus

Fennovoima Oy on jättänyt valtioneuvostolle hakemuksen valtioneuvoston 6.5.2010 antaman ydinenergialain (990/1987) 11 §:n mukaisen periaatepäätöksen M 4/2010 vp täydentämiseksi niin, että vuonna 2010 myönnetty periaatepäätös tämän täydennyksen jälkeen vahvistaisi Fennovoiman hankkeen olevan edelleen ydinenergialain 11 §:n tarkoittamalla tavalla yhteiskunnan kokonaisedun mukainen.

Pyydän huomiota: Vanha lupa täydennyksen jälkeen edelleen olisi nykymuotoiselle ydinvoimalahankkeelle voimassa, on päädytty ydinenergialaille tuntemattomaan tilanteeseen, josta ei ole ennakkotapauksia. Meneillään oleva periaatepäätösprosessi on oikeudellisesti arvioiden hyvin epäselvä.

Vuoden 2010 myönnetyn periaateluvan täydentämismenettely monia vuosia jatkuneen hankkeen valmistelun keskellä asettaa kyseenalaiseksi sen, toteuttaako tämä periaatepäätösprosessi ydinenergialain tarkoittamalla tavalla sitä tavoitetta, että päätöstä harkitaan yhteiskunnan kokonaisedun kannalta ja puhtaasti siitä lähtökohdasta, että arvioitavana on Fennovoiman hanke vuonna 2014, sellaisena kuin se hakemuksen mukaan esitetään.

-ydinenergialain mukaan periaateluvan hakija ei saa tehdä merkittäviä laitoksen rakentamiseen liittyviä, taloudellisesti sitovia hankintasopimuksia ennen periaatepäätöksen voimaantuloa.

-ydinenergialain 15 §:n mukaan hakijayhtiö ei saa ryhtyä sellaisiin valtioneuvoston asetuksella säädettäviin toimenpiteisiin, jotka taloudellisen merkityksensä vuoksi saattavat vaikeuttaa eduskunnan ja valtioneuvoston mahdollisuuksia ratkaista asia vapaan harkintansa mukaan.

- silti yhtiö on lähes päivittäin ilmoittanut taloudellisista sitoumuksista (urakkasopimukset, valmistelevat rakennustyöt), joita se aikoo tehdä ennen kuin periaatepäätöshakemusta on käsitelty.

-Fennovoima Oy on myös ilmoittanut valmistelewansa kovaa vauhtia rakentamislupahakemusta, jonka yhtiö aikoo jättää 2010 myönnetyn periaateluvan mukaisesti valtioneuvostolle kesäkuun 2015 loppuun mennessä.

Vetoan eduskunnan ja valtioneuvoston terästytykseen Fennovoima Oy:n hankkeen etenemisessä ja estämään toimet jotka ovat vastoin lain pykälää.

-ajankohtaisen periaatepäätöshakemuksen harkinnan tulee perustua nykytilanteeseen ja ajantasaiseen tietoon harkintaan vaikuttavista tekijöistä.

-riippumatta siitä, todetaanko menettely lainvastaiseksi tai lainmukaiseksi, periaatepäätöksen täydennyshakemuksen perusteella tehtävä harkinta ei voine perustua muuhun, kuin voimassaolevaan ydinenergialakiin. Valtioneuvoston on ydinenergialain 11 §:n mukaisesti harkittava periaatepäätöstä yhteiskunnan kokonaisuuden kannalta ja otettava huomioon ydinlaitoksesta aiheutuvat hyödyt ja haitat, kiinnittäen erityisesti huomiota:

- 1) ydinlaitoshankkeen tarpeellisuuteen maan energiahuollon kannalta;
- 2) ydinlaitoksen suunnitellun sijaintipaikan sopivuuteen ja ydinlaitoksen ympäristövaikutuksiin; sekä
- 3) ydinpolttoaine ja ydinjätehuollon järjestämiseen.

Valtioneuvosto siis harkitsee, onko hanke yhteiskunnan kokonaisedun mukainen, painottaen edellä mainittuja seikkoja.

2. Hakija

Hakijayhtiö Fennovoima Oy:n omistus ja hankkeen taustalla olevien osakkaiden kokoonpano on hakemuksen jättämisen ja tämän lausunnon laatimisen ajankohtana on suurelta osin avoinna, joita tulee huomioida:

-omistusrakenteessa tapahtuvia tulevia muutoksia on mahdotonta ennakoida. Pääomistajat ovat

Voimaosakeyhtiö SF (66 %) ja Rosatom (34 %) tytäryhtiönsä RAOS Voima Oy:n kautta.

Voimaosakeyhtiö SF:n osakkeista kuitenkin noin 15–20 % on vaille investointiin sitoutunutta omistajaa.

-Fennovoiman kotimainen omistusosuus on tämän lausunnon laatimisen hetkellä yhtiön ilmoittaman mukaan 50,2 %. Todellisuudessa kotimaisten, hankkeeseen sitoutuneiden osakkaiden osuus on tätäkin pienempi, (vain noin 44 %), sillä kevään 2014 aikana osakkaista Kestra kiinteistöpalvelut (n. 3%) ja Talvivaara Oy (n. 3-4 %) ovat ilmoittaneet vetäytyneensä hankkeen jatkorahoituksesta. Tämän lisäksi osakkaista Rautaruukki Oyj (n. 3 %) siirtyy ruotsalaisomistukseen SSAB-kaupan toteutuessa.

-hakemuksen mukaan Fennovoiman osakaskunnassa ovat edustettuina muun muassa metalli-, elintarvike- ja energiateollisuus sekä vähittäiskauppa. Metalliteollisuuden alalta hankkeessa mukanaovat Outokumpu ja Rautaruukki, elintarviketeollisuudesta Valio ja Myllyn paras. Energiateollisuudenosuus koostuu pienistä ja keskisuurista paikallisista energiayhtiöistä, jotka tyypillisesti ovat kuntien ja kaupunkien omistamia, sekä Venäjän valtion ydinenergiakonserni Rosatomista. Vähittäiskaupan alan yhtiöt (S-ryhmä ja Kesko) ovat kumpikin vetäytyneet hankkeesta.

-Fennovoiman mukaan yhtiö on perustettu turvaamaan sen suomalaisten osakkaiden kansainvälinen

kilpailukyky, kotimaiset investointi- ja työllistämisedellytykset sekä tuottamaan kohtuu- ja vakaahintaista sähköä omistajilleen. Hankkeen tarkoitus on tuottaa sähköä omakustannushintaan

muun muassa suomalaisen elinkeinoelämän tarpeisiin. Samalla hankkeessa tuotettaisiin suuri määrä

omakustannushintaista sähköä myös ulkomaisen ydinenergiayhtiön käyttöön, vaikkakin näennäisesti

Rosatomin suomalaiselle tytäryhtiölle.

Pyydän huomiota: Hakijayhtiö Fennovoiman ja sen osakaskokoonpanoon liittyy suurimmaksi osaksi kyseenalaista ja muuttuvaa aloiteosakaspohjaa, joka täytyy perusteellisesti tutkia, kartoittaa ja vaatia täydellisiä vakuuksia, jos asiassa päädytään etenemään.

Fennovoiman hakemuksen perusteella on mahdotonta arvioida sitä, onko Fennovoima organisaationa tai omistusrakenteeltaan sellainen, että sillä olisi kykyä toteuttaa hanke ja ydinvoimalaitoksen rahoitus siten, että yhtiöllä säilyy riittävä omavaraisuusaste, kotimaisuusaste ja luottokelpoisuus. Pyydän tähän erityishuomiota.

3. Hanke

Fennovoima Oy aloitti ydinvoimahankkeensa valmistelun vuonna 2007, yhtiötä perustettaessa. Huomionarvoista on, että toisin kuin vuoden 2010 periaatepäätöshakemuksessa esitetään, yhtiö ei hallinnoinut tuolloin, eikä vuonna 2014 edelleenkaan hallinnoi ydinvoimalaitoksen rakentamiseksi tarvittavaa maa- ja vesialuetta Pyhäjoella. Fennovoima on toukokuussa 2012 jättänyt valtioneuvostolle lunastuslupahakemuksen Pyhäjoen Hanhikiven alueella sijaitsevista, yhteensä noin 110 hehtaarin suuruisista maa- ja vesialueista, joita se *ei ole vapaaehtoisin sopimuksin saanut haltuunsa*.

-on huomattavaa, että hanke on muuttunut vuonna 2010 myönnetyn periaatepäätöksen tilanteesta monin tavoin.

-reaktorityyppi, laitostoimittaja, yhtiön ydinvoimatekninen osaaminen sekä tärkeimmät osakkaat ja koko omistus pohja ovat muotoutuneet toiseksi kuin alkuperäisen periaatepäätöksen tilanteessa, mikä osoittaa Fennovoima Oy:n hankkeessa ilmenneen suuria epävarmuustekijöitä.

Alun perin, *periaatepäätöshakemuksessa 2010, reaktorin mahdolliseksi laitostoimittajaksi ei nimetty nykyisentäydennys*hakemuksen *mukaista Rosatomia*, josta tytäryhtiöineen on tullut myös hankkeen ydinvoimatekninen asiantuntija, alkuperäisen saksalaisosakkaan, E.ONin tilalle.

- polttoainehuollon osalta suunnitelma on muuttunut, se tähtää nykyisellään kierrätetyn ydinpolttoaineen hankintaan Rosatomin tytäryhtiö TVELiltä.

-osakaspohja on kaventunut 64:stä yksittäisestä osakasyhtiöstä reiluun 40:een ja kotimainen osuus on vaarantunut.

-Säteilyturvakeskuksen vuonna 2009 laatiman lausunnon mukaan Rosatomin AES-2006 laitosmalli ei vastaa länsimaisia turvallisuusvaatimuksia.

-Rosatomilla tiedetään olleen huomattavia vaikeuksia laadunhallinnassa vastaavien laitosten osalta Venäjällä. Sosnovyi Boriin rakennettava laitos mm. on romahtanut osittain kaksi kertaa vuonna 2011. Samana vuonna laitostyyppin edellistä sukupolvea edustaneessa voimalassa puolestaan sattui käyttökokeiden aikana vetyräjähdys Kalinin ydinvoimalaitoksessa.

- Ydinjätehuollon järjestämisen osalta hanke on samassa tilassa kuin vuonna 2010. Tavoite yhteistyöstä Posiva Oy:n kanssa ei ole konkreettisesti edennyt, eikä hakija esitä kokonaissuunnitelmaa käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta.

Pyydän huomiota: maan pienemmissäkin hankkeissa kohdistetaan katse vaaratekijöihin ja hiemankin kyseenalaisiin kohtiin kiinnitetään tavallisesti huomiota. Nyt on kyseessä hanke joka koskee koko

Suomen turvallisuutta. Pyhäjoen lisäksi koko sen ympäristökunnat sekä naapurimaa Ruotsi reagoivat vastustaen hanketta.

Fennovoima ilmoittaa täydennyshakemuksessa hakevansa rakentamislupaa viimeistään kesäkuussa 2015, vuonna 2010 myönnetyn periaatepäätöksen mukaisesti. Hankkeen vaiheiden ja aikataulun kuvaus hakemuksessa (s. 37–38) on ilmeisesti virheellinen.

-periaatepäätöksen täydentämisprosessin ei katsota sisältyvän tai vaikuttavan hankkeen vaiheisiin lainkaan, vaan hakemuksessa esitetään, että ydinvoimahanke voisi edetä rakentamislupavaiheeseen joka tapauksessa, vuonna 2010 myönnetyn periaatepäätöksen turvin.

Pyydän huomiota: Mikäli näin voi edetä, niin tulee mieleen, mitä tarkoitusta varten vuoden 2010 periaatepäätöksen täydentämistä on nyt haettu?

4. Hankkeen kannattavuus

Fennovoima on joulukuussa 2013 solminut avaimet käteen –sopimuksen ydinvoimalaitoksen toimituksesta Rusatom Overseas CJSC:n kanssa.

-kauppahintaa ei ole julkistettu, yhtiö antaa epämääräisen lausunnon 4-6 miljardia euroa. Täydennyshakemuksen käsittelyn näkökulmasta kiinnostaa hankkeen taloudellinen kannattavuus, josta hakemuksessa on varsin ylimalkainen kuvaus, joka on annettu myös julkisuuteen ja osakkaille.

-hankkeesta vastaava toteaa yksinkertaisesti että "Fennovoima tai Voimaosakeyhtiö SF eivät ota kantaa sähkön markkinahintaan tai sen kehitykseen eivätkä niin muodoin arvioi Hanhikivi 1 - hankkeen kannattavuutta. Eikö tarvitse?

Pyydän huomiota: Fennovoiman tapauksessa oman pääoman tuottovaatimuksen tulisi olla varsin korkea vieraan pääoman kustannukseen verrattuna, koska pääoman tuottovaatimus on riskiriippuvainen. Tälle löytyy paljon perusteita, huomioiden esimerkiksi Olkiluoto 3:n aikataulu- ja kustannusylitykset.

-hankkeen taloudelliseen kannattavuuteen liittyvät myös vastuukysymykset, erityisesti ydinonnettomuustilanteissa.

-Fennovoimalle tulisi voimassa olevan ydinvastuulain mukaisesti ydinvoimalaitoksen haltijana rajoittamaton vastuu Suomessa ja Suomen ulkopuolella syntyneistä ydinvahingoista, enimmäismäärältään 600 miljoonaa ilman oikeuskuluja ja muuta. Yhtiöllä tulee olla ydinvastuulain edellyttämä ydinvastuuvakuutus tai sitä vastaava vakuus ennen suunnitteilla olevan ydinvoimalaitoksen käynnistämistä. Tätä vakuutta yhtiö ei kuitenkaan ole ilmoittanut hankkeensa kuluissa.

5. Tarpeellisuus maan energiahuollon kannalta

Ydinlaitoshankkeen tarpeellisuutta tulee ydinenergiain tarkoittamalla tavalla arvioida koko maan energiahuollon kannalta, ei vain hakijayhtiön osakkaiden energian tarve huomioiden.

-energia-alan asiantuntijoiden tuoreen raportin (Kasvua ja työllisyyttä uudella energiapolitiikalla) mukaan sähkön tarpeeseen vuonna 2020 voidaan vastata muilla toimenpiteillä ja tuotantomuodoilla kuin uudella ydinvoimalla.

-Ykköstutkijoiden ryhmä vaatii, että Suomi luopuisi turhasta tuontien energiasta ja investoisi sen sijaan kotimaiseen energiantuotantoon. Ratkaisuja pitäisi professoreiden mukaan hakea uusiutuvista energialähteistä ja energiatehokkaista ratkaisuista.

-asiantuntijoiden mukaan nopeasti käyttöön otettavat resurssit koostuisivat pääasiassa puu- ja maatalouspohjaisesta bioenergiasta, tuulienergiasta ja lämpöpumpuista, pidemmällä aikavälillä myös aurinkoenergiasta.

5.1 Ydinpolttoaine ja ydinjätehuollon järjestäminen

Fennovoima on valinnut suunnitellun laitoksensa ydinpolttoaineeksi jälleenkäsittelyn uraanin ja solminut sopimuksen polttoaineen toimituksesta Rosatom-konserniin kuuluvan JSC TVEL:in kanssa.

-Fennovoima toteaa varmistavansa, että ydinpolttoainehuoltoon liittyvä ydinmateriaalivalvonta voidaan toteuttaa Suomen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Yhtiö aikoo myös valvoa ydinpolttoaineen suunnittelua, valmistusta, kuljetuksia ja varastointia. Yhtiö ei esitä näiden varmistamis- ja valvontasuunnitelmien tueksi tarkempaa suunnitelmaa tai toteutustapaa.

-Venäjän ainoa jälleenkäsiteltyä uraanipolttoainetta siviilikäyttöön valmistava laitos on Tšeljabinskissa sijaitseva Majak, joka on eräs maailman saastuneimmista alueista. Majakin ympäristön tila oli tärkeimpiä argumentteja Suomen päättäessä ydinjätteen vientikiellosta 1990-luvulla. Sveitsiläinen ydinvoimayhtiö Axpo lopetti hiljattain polttoaineen hankinnan Majakista todettuaan, ettei pysty varmistamaan tapahtuuko alueella edelleen radioaktiivisten aineiden päästöjä ympäristöön.

-ristiriitaista on, Fennovoiman suurimpiin omistajiin kuuluva Rosatom ei ole päästänyt Axpon edustajia tai sveitsiläisiä viranomaisia auditoimaan Majakin tilannetta.

-Fennovoiman oletaman ja toiveen mukaan yhtiön suunnitelmissa oleva Posivan loppusijoituspaikka ja menetelmä KBS3-konseptilla ei ole saanut Suomessa toistaiseksi rakennuslupaa menetelmän pitkäaikaisturvallisuuteen liittyvien puutteiden vuoksi.

6. Mielipiteeni

Vetoan hankkeen tarpeellisuuden puolesta kilpailun lisäämiseen sähkömarkkinoilla ja myös kansalaismielipiteeseen sähkön tuotannon ja omavaraisuusasteen lisäämisestä.

Haluan perusteellisen selvityksen ydinvoiman tarpeellisuudesta.

Haluan kansalaisäänestyksen Rosatomin tulosta maahamme.

Haluan uusiutuvan energiantuotannon lisäämistä.

Kysyn miksi Fennovoimassa ei ole muita Ydinenergia asiantuntijoita mukana, kuin vain Rosatom? muut osakkaat ovat täysin eri ammattialojen edustajia. Eikö tämä ole yksipuolista?

Haluan että teetetään kansalaiskysely ja taloustutkimus suoraan lisäydinvoiman rakentamisesta nyt Ukrainan kriisin tässä vaiheessa toukokuun 16.5.13 jälkeen.

Haluan että arvoisa valtioneuvosto huomioi tehdyn tutkimuksen tulokset.

Pyydän huomiota, että Fennovoima ilmoitti hankkeen alkuvaiheessa, että se ei tule paikkakunnalle, jonne sitä ei haluta.

Pyydän huomiota, että Pyhäjoen kunta on yhdessä Fennovoiman kanssa saattanut asian siihen tilaan, että kuntalaisten mielipidettä ei ole koko seitsemän vuoden kuluessa ole otettu huomioon, eikä selvitetty luotettavalla ja puolueettomalla tavalla. Pyhäjoen kunnassa kansanäänestysvaatimus on hylätty 4 kertaa erilaisiin syihin vedoten.

Yhteenveto

Fennovoima Oy:n hakemusmenettelyn ja vuoden 2010 myönnetyn periaatepäätöksen täydentämiseksi ei ole ydinenergiain mukainen ja se poikkeaa olennaisilta osin siitä hankkeesta, jolle 2010 myönnetty periaatepäätös on myönnetty.

-vanhan periaatepäätöksen täydentäminen olisi eduskunnan hyväksymän periaatepäätöksen muuttamista, mitä ydinenergiainlaki ei mahdollista. Prosessin lainvastaisuus tai vähintäänkin oikeudellinen epäselvyys on seikka, jota ei tule ohittaa viemällä periaatepäätöksen täydentämishakemus sellaisenaan valtioneuvoston käsittelyyn.

Tarja Karlsson

Läntinen Pitkäkatu 17 a, 20100 Turku